

KOMANDIR DRAGIŠA BOJOVIĆ (1880-1920)

Novak Adžić

This article contains a life story of Dragiša Bojović, a commander of the Montenegrin army, who was a famous and tragic hero. Bojović fought in the Balkan wars and after the Austro-Hungarian occupation of Montenegro he ended up in a camp. As a Montenegrin patriot he was opposed to the Podgorica Assembly and he participated in organising the Christmas Rebellion and for that he was violently tortured and murdered.

U istoriji crnogorskog ustaničkog i komitskog pokreta (1919-1929) komandir crnogorske vojske *Dragiša Bojović* bio je slavni i tragični junak. Dragiša Bojović rođen je 1880. godine u selu Kuta, u Župi Nikšićkoj. Sin je *Milosava Bojovića*, plemenskog kapetana i poslanika Crnogorske narodne skupštine i unuk znamenitog plemenskog kapetana *Miloša Bojovića*, istaknutog junaka sa Vučjeg Dola 1876. godine. Majka Dragiše Bojovića zvala se *Anđe*, rođena *Radonjić* sa Njeguša. Dragiša Bojović je imao petoro braće: *Radula* (poginuo 1897, Kuta); *Blaža* (ubijen od strane srpske vojske i bjelaša u Martinićima 1919); *Antonija* (ubijen 1919. godine u Martinićima od strane srpske vojske i bjelaša); *Mila* (poginuo 1920. godine u selu Kuta u obračunu s pripadnicima srpske vojske, žandarmerije i bjelaša) i *Lazara* (umro 1972. godine).

Četiri sina Milosava Bojovića junački i viteški su poginuli u odbrani prava, časti i slobode Crne Gore tokom 1919. i 1920. godine, prkoseći velikosrpskoj agresiji na crnogorsku državu. Porodica Milosava Bojovića stradala je, vjerna crnogorskom ponosu, obrazu, dostojanstvu, nepokolebljivo predana i odana crnogorskim državnim i nacionalnim institucijama i simbolima.

Dragiša Bojović je 1907. godine zaključio brak sa *Krstinjom*, rođenom *Popović* sa Njeguša. U braku sa njom zasnovao je brojniju porodicu. Imao je petoro dece: kćerke: *Zorku* (udatu *Simović*) 1909-2001; *Senku* (udatu *Nikčević*) 1912; *Stanu* (udatu *Ljumić*) 1917-1989; sina *Dušana*, rođenog 1914, koji je poginuo kao narodni heroj i pripadnik partizanskog NOP-a 1943. godine na Sutjesci; i sina *Radomira*, rođenog 1919. godine, učesnika NOP-a, prvoborca, i učesnika bitke na Sutjesci 1943. godine.

Dragiša Bojović je bio, kao oficir crnogorske vojske, učesnik balkanskih ratova (1912-1913) i Prvog svjetskog rata (1914-1916) do pada Crne Gore pod austrougarsku okupaciju, u kojemu je bio vršilac dužnosti komandanta Župskog bataljona. Poslije vojničkog sloma i pada Crne Gore, kapetan Dragiša Bojović interniran je u logor Boldogasonj u Mađarskoj. U zarobljeničkom logoru došlo je do polarizacije u pogledu ujedinjenja Crne Gore sa Srbijom. Kapetan Dragiša Bojović bio je na liniji očuvanja crnogorske državne slobode, samostalnosti i krunidbenih prava *kralja Nikole* i dinastije *Petrović Njegoš*. Na jednom sastanku oficira interniranih u Boldogasonju usvojena je izjava koja je bila na fonu prisajedinjenja Crne Gore Srbiji. Tu izjavu odbili su da potpišu Župljani: kapetan *Dragiša Bojović*, kapetan *Puniša Bojović*, kapetan *Milonja Kostić*, kapetan *Andrija Đoković*, poručnik *Dimitrije Knežević* i poručnik *Bogić Kostić*.

Nakon oslobođenja iz zarobljeništva i konstituisanja Kraljevine SHS 1. XII 1918. godine, kada je nasilno ukinuta Kraljevina Crna Gora, kapetan Dragiša Bojović odbio je da potpiše zakletvu kralju *Petru Karađorđeviću* i da stupi u vojsku Kraljevine

SHS. On je bio žestoki protivnik odluka tzv. Podgoričke skupštine iz novembra 1918. godine, kojima je Crna Gora ukinuta kao država. O tome je ostavio eksplicitne pisane tragove, potpisujući nekoliko rezolucija, proklamacija, pisama i predstavi, u kojima se tražila restauracija crnogorske državne suverenosti i nezavisnosti.

Odlukom kralja Nikole, koju je pretočio u dekret ministar vojni u crnogorskoj Vladi u egzilu divizijar *Milutin M. Vučinić*, Dragiša Bojović je u drugoj polovini 1919. godine proizveden u čin komandira crnogorske vojske.

U cilju utvrđivanja stvarnog stanja u Crnoj Gori poslije 1918. godine, dolazili su u Crnu Goru brojni strani predstavnici, misije i delegacije, slate od relevantnih subjekata u međunarodnoj zajednici sa konkretnim i specijalnim zadacima. U tu svrhu, pored ostalih, u Crnu Goru je 1919. godine stigao, kao predstavnik SAD-a, američki oficir i lični sekretar predsjednika *Vudroa Vilsona* major *Čarls Velington Furlong*, kasniji univerzitetski profesor. Furlong je, inače, bio član američke delegacije na Konferenciji mira u Versaju 1919. godine. Imao je obavezu da o situaciji u Crnoj Gori, u svojstvu šefa američke misije, na osnovu istraživanja, sačini i podnese izvještaj. Furlong je bio u Crnoj Gori od 6. februara do 2. marta 1919. godine. Obišao je svu njenu teritoriju, razgovarao je sa predstavnicima okupacionih vojnih i civilnih vlasti, kao i sa protivnicima aneksije Crne Gore Srbiji, zapravo, sa političarima, oficirima, zatvorenicima, ustanicima, komitima crnogorskim. Preko Čarlsa Furlonga, člana američke misije, predstavnici osam nikšićkih plemena i crnogorskih ustanika poslali su jedno opširno pismo američkom predsjedniku *Vilsonu* 13. februara 1919. godine. Autori i potpisnici tog pisma bili su: *Milisav Nikolić*, bivši potpredsjednik Narodne skupštine, *Živko Nikčević*, sekretar crnogorskog MUP-a, *Stevan Pavlović*, major, *Antonije Bojović*, pravnik, *Radojica Nikčević*, glavnokomandujući ustaničkih snaga, *Nikodim*

Janjušević, glavar monaških redova, Ljubomir Nikolić, sveštenik, Milisav Nikčević, učitelj, Dragiša Bojović, vojni zapovjednik i Andrija Stanković, major. U tome pismu veli se da su „Crnogorci lišeni prava slobodnih ljudi“ i vraćeni ulaskom srpske vojske u Crnu Goru 1918. godine „u još grublje ropstvo“. Ustaničke vođe, među kojima i Dragiša Bojović, podvlače u tome pismu i to da je Crna Gora postala žrtva „srpskih osvajača i crnogorskih izdajnika“. U tome pismu osuđuje se tzv. Podgorička skupština i njene odluke kao lažne i namještene, bez legitimiteta i legaliteta, govori se o teroru koji se sprovodi nad crnogorskim narodom, propagandi i podmićivanju koje koriste srpske okupatorske vlasti za svoje ciljeve, potom, o tome da su šume pune crnogorskih komita, koji su uzeli oružje da odbrane izgubljena i oduzeta prava crnogorskom narodu, zatvorima prepunim crnogorskih patriota, skrnavljenju crnogorske istorije i tradicije itd., te da Crnogorci, pored ostalog, „ni na koji način ne mogu prihvatiti stvaranje velike Srbije“.¹

Na području Nikšića među najistaknutije ličnosti uključene u planiranje, organizovanje i izvođenje Božićnog ustanka crnogorskog naroda 21. XII 1918. godine najčešće se u izvorima i literaturi spominju: vojvoda Božo Petrović, vojvoda Đuro Petrović i Marko Petrović, bivši ministar Marko Đukanović, brigadir Đuro Jovović, Milisav Nikolić, bivši potpredsjednik i poslanik Crnogorske narodne skupštine, poslanik Vuko Krivokapić, komandir Stevan Pavlović, kapetani Dragiša Bojović, Puniša Bojović, Mato Todorović, Ilija Damjanović i Jošo Jovović, plemenski kapetan Vasko Marojević i sekretar MUP-a Živko Nikčević, pravnik Antonije Bojović, brigadni barjaktar Milo Jovović, kapetan Radojica Nikčević, Boško Agram, Đorđije Kustudić, te nastojatelj manastira Župskog arhimandrit Nikodim Janjušević.

¹ Ovo pismo prvi put objavljeno je u knjizi Šerba Rastodera, *Crna Gora u egzilu 1918-1925*, Knjga II, Podogirca, 2004. godine, str. 40-47. Original se nalazi u *Huverovom Institutu* u SAD-u.

Potpukovnik *Svetozar Bogdanović*, komandant Nikšićke pukovne okružne komande, u izvještaju, Pov. br. 225, od 29. jula 1919. godine iz Nikšića komandantu Zetske divizijske oblasti generalu *Milošu Mihailoviću* navodi i to da u Župi Nikšićkoj ima oko 600 pušaka, a da su vođe ustaničkog komitskog pokreta u Župi Nikšićkoj *Antonije Bojović*, „*najveći agitator i protivnik postojećeg stanja*“ i njegov stariji brat *Dragiša Bojović*, kapetan, koji se odmetnuo u šumu, kao i *Puniša Bojović*, kapetan, koji se zbog učešća u Božićnom ustanku nalazi zatvoren u podgoričkom zatvoru Jusovača.

Župa Nikšićka je proljeća 1919. godine bila poharana od strane srpske vojske, žandarmerije i bjelaških četa. Naime, za borbu protiv crnogorskih ustanika i komita vlasti su organizovale vojne formacije. Crnogorska komitska grupa Milisava Miše Nikolića i kaluđera Nikodima Janjuševića 25. maja 1919. godine nalazila se u selu Morakovo u Župi prikupljena kod komitske grupe *Dragiše Bojovića* i *Vaska Marojevića*. Potpukovnik *Svetozar P. Bogdanović* naredio je da oružane formacije u službi vlasti preduzmu gonjenje crnogorskih komitskih grupa u cilju njihovog razbijanja ili likvidacije.

Kancelarija povjerenika kraljevske Vlade za Crnu Goru *Ivana Lole Pavićevića*, Pov. br. 2348, od 14. decembra 1919. godine, dostavlja komandantu Zetske divizijske oblasti na Cetinju izvještaj načelstva Kolašinskog okruga od 12. XII 1919. godine u kome se tvrdi da se u selima *Vlahovići* i *Bulatovići* nalazio oko 100 komita „*koje seljaci tih sela prikrivaju*“. U tome aktu tvrdi se da se među tim komitima nalaze komandir *Pero Vuković*, komandir *Dragiša Bojović*, *Novica Radović* i *Živko Stojović*, koji su se ponovo okupili nakon što su kod Nikšića u vojnom sukobu sa vlastima bili razbijeni.

U izvještaju o stanju na području Nikšića i okoline kojeg je Nikšićka pukovska okružna komanda, Pov. br. 245, odn. zastupnik njenog komandanta pomoćnik potpukovnik *Bogdanović*,

podnio 9. jula 1919. komandantu Zetske divizijske oblasti, govori se o pristalicama kralja Nikole I Petrovića Njegoša i procjene broja crnogorskih komita na tom području, pa se, između ostalog, veli i to da „*Vasko Marojević i Bojovići u Župi Nikšićkoj imaju uza se cijelo selo Morakovo i dobar dio Župe. Svima ovima simpatije više od 50% stanovništva okoline Nikšića*“.

U izjavi koju su u Rimu 7. juna 1920. godine dali Milisav Nikolić i Radojica Nikčević, o zvjerstvima koja su počinjena od strane režima u Crnoj Gori, navodi se i to da je srpska vojska u Župi Nikšićkoj „*popalila i kuće Bojovića*“. U julu 1919. godine, kuća Dragiše Bojovića i njegove braće i roditelja izgorela je u plamenu.

Komandant Nikšićke okružne komande potpukovnik Svetozar Bogdanović u hitnom izvještaju iz Nikšića 14. XII 1919. godine komandantu Zetske divizijske oblasti veli da su vojni odredi organa vlasti upali u Župu Nikšićku, da je „*Župa danas sva razoružana. Uhapšeno je oko 40 Župljana, jedan od njih strijeljan. Saznaće se sve o ubistvu Bojovića. Sve familije odmetnika iz Župe uhapšene*“.

U izvještaju povjerenika Vlade Kraljevine SHS za Crnu Goru Ivana Lole Pavićevića (Pov. br. 2657 od 16. decembra 1919. godine), podnijetog sa Cetinja komandantu Zetske divizijske oblasti navodi se da je načelnik okruga Nikšićkog poslao njegovoj kancelariji 15. XII 1919. godine depešu u kojoj se veli i ovo: „*Odmetnici su se nalazili u selu Morakovu 13. ovog mjeseca. Bilo ih je do 50. Vođe su im Dragiša Bojović, Vasko Marojević, Vuk Stojović i Radovan Gardašević. Lukovski odred je večeras došao iz Župe i doveo stotinu i šesdeset jataka i članova familija odmetnika iz sela Kuta, Bjeloševine i G. Morakova*“. Iz ovog izvještaja vidi se da su srpska vojska, žandarmerija i goneći odredi 15. XII 1919. godine uhapsili iz Župe Nikšićke 160 lica pod optužbom da su jataci komitski i krvni srodnici crnogorskih ustanika.

U izvještaju crnogorskog komandira Ivana Bulatovića o ustanku Rovaca za odbranu prava, časti i slobode Crne Gore,

koji obuhvata period od 13. novembra 1918. do jula 1920. godine, koji je podnio u mjestu zvanom Sulmano 29. X 1921. godine, govori se i to da su na sastancima crnogorskih ustanika, komita na Čeranića Gori, održanim u prvoj polovini 1919. godine prisustvovala sljedeće vođe crnogorskog ustanka: *Milislav Nikolić, Antonije Bojović, Vasko Marojević, Nikodim Janjušević, Vujo Bulatović, Mijajlo Bulatović, Milija Rakočević, Ivan Bulatović* i drugi. Potom je u selu Broćanac kod Nikšića održan sastanak crnogorskih ustanika, na kojem su prisustvovali i donosili odluke o preduzimanju akcija sljedeći ustanici komiti: *Ivan Bulatović, Ibro Bulatović, Atanasko Bulatović, Ilija Bulatović, Milija Rakočević, Miko Vlahović, Bogdan Simović, Rade Kršikapa, Tomo Kršikapa, Živko Nikčević, Milislav Nikolić, Antonije Bojović, Dragiša Bojović, Nikodim Janjušević, Vasko Marojević, Vuk Nikolić, Ilija Damjanović, Radojica Nikčević i Nikola Nikolić*. Ivan Bulatović tvrdi da su Rovcima u borbama sa okupacionim formacijama pomogli nikšićki komiti, a među njima pominje i Dragišu Bojovića. U tom izvještaju Ivan Bulatović navodi da su se Rovčani uputili prema Dugi Nikšićkoj, po snijegu do dva metra i da su stigli 5. XII 1919. godine u selo Morakovo đe su našli Milisava Nikolića, kapetana Dragišu Bojovića, Vaska Marojevića i Radojicu Nikčevića i da su se potom 23. XII 1919. godine vratili ponovo u Rovca.

Za temu koja je predmet naše pažnje relevantno je i pismo *Crnogorskih ustaničkih vođa komandantu crnogorskih trupa u inostranstvu* generalu Andriji Raičeviću, koje je objavio emigrantski list *Glas Crnogorca*, Nej kod Pariza [god izlaska 47, br. 78, od 10. oktobra 1919 (po starom kalendaru), odnosno, od 23. oktobra 1919. godine (po novom kalendaru) str. 3], koji je tada izlazio kao službeno glasilo Kraljevine Crne Gore u progonstvu. Jedan od tvoraca i potpisnika tog pisma, u kojemu se govori o zločinima nad Crnogorcima vršenim od strane srpskih trupa i o borbi crnogorskog naroda za odbranu svoje nacionalne slobode

i časti, podnietog iz ustaničkog logora u Rovcima 1. septembra 1919. godine bio je i kapetan Dragiša Bojović. O situaciji u Crnoj Gori, borbama ustanika s okupacionim vlastima i teroru koje vlasti sprovode nad crnogorskim narodom navodi se i u Predstavci 42- vođa crnogorskog narodnog ustanka za pravo, čast i slobodu Crne Gore, koju su, iz šume 24. septembra 1919. godine, postali na adresu kraljevskog crnogorskog generalnog konzula u Rimu gospodina *Veljka Ramadanovića*. Jedan od tvoraca i potpisnika te predstavke bio je i kapetan Dragiša Bojović.

Komandant nikšićke vojne posade potpukovnik Svetozar P. Bogdanović u izvještaju Pov. br. 133 od 18. I 1920. godine komandantu Zetske divizijske oblasti dostavlja pregled crnogorskih komita na prostoru nikšićke oblasti ili kako on to formuliše „Pregled razbojničkih bandi na nikšićkoj oblasti“. U tome izvještaju, pored ostalog, on navodi da komitski vođa Dragiša Bojović iz sela Kuta, opštine Župske, srez i okrug Nikšićki, sa svojom komitskom grupom čiji broj ne silazi ispod 15 ljudi, djeluje kroz selo Kuta i druga mjesta kao i na Čeranića Gori, a pridružuju mu se mještani djelimično iz opštine Župske i Lukovske.

Pogibija Dragiše Bojovića, čovjeka i oficira s velikim autoritetom ne samo u Župi Nikšićkoj nego i znatno šire, odjeknula je, ne samo u Kraljevini SHS, nego i u inostranstvu. Nju, kao posebnu vijest, aposrofiraju organi vlasti Kraljevine SHS u više svojih službenih izvještaja, hvaleći se kako su uspjeli likvidirati jednog od najčuvenijih crnogorskih komitskih vođa i oficira kralja Nikole. Pogibija Dragiše Bojovića bila je predmet pisanja i štampe u Kraljevini SHS. Smrt Dragiše Bojovića pogodila je žestoko kako crnogorske komite, rodoljube, u zemlji, tako i legalne i legitimne predstavnike Crne Gore u emigraciji. Ona je bila, bez sumnje, i pucanj u srce crnogorskog ustaničkog pokreta.

U izjavi crnogorskog potporučnika *Mihaila Vojinovića* iz Župe Nikšićke, koju je on dao kao emigrant u italijanskom gradu Formija, o zločinima u Župi Nikšićkoj kaže se i ovo: „23.

januara 1920. godine šef župske omladine kapetan Dimitrije Knežević, napanuo je komandira Dragišu Bojovića sa društvom u selo Kuta, i sa vojskom opkolio ih je sa svake strane, i nebrat-ski spram boraca svoje domovine postupao, i na nečasna način mnozinu drugova kapetana Dragiše uništio. Tu, na tome mjestu, uništiše komandira Dragišu Bojovića, barjaktara Milutina Bojovića i pošto su još bili živi u opsadi, pomenuti predvoditelj vojske dobavi oca kom. Dragiše Bojovića, stara 75. godina i njegovu malenu šcer od 9. godina, dok je žena i ostala familija bila toga puta u Nikšićkom zatvoru, te dovedu ih da gledaju kako im naša nebraća vade živijema oči, lice bajonetima para, i odsijecaju komat po komat njihova tijela i prinose starome ocu kom. Dragiše Bojovića da od svoga sina živo meso jede. Ovaj kada je to vidio prenerazio se i tako je u nesvijesti ležao dugo vremena, đe su ga srbijanski korbači neprestano po leđa tukli. Njegova malena šcer od velikoga zuluma i straha izađe iz pame-ti, te se i dan danas tako potuca po tuđijeh ulica. Familije pokoj-nih Bojovića i dan danas se nalaze u Nikšićkom zatvoru, i bez igđe ičega stradaju.

I još jedan primjer: dvojicu isto od društva kom. Dragiše Bojovića, uhvatiše ranjene, Mila Bojovića i Vasilija Mičkovića, koji su bili teško ranjeni, i onako ranjene su ih bokama od puša-ka tukli. Nijesu im hćeli život oduzeti, no su ih onako ranjene u najtežem zatvoru stavili bez ikakvih ljekova, đe se i dan danas muče tantalovih muka“.

Međutim, činjenica je da je tada devetogodišnja Zorka Bojović, kćerka Dragiše Bojovića preživjela užasne i jezive stvari, gledajući slike mučenja i kasapljenja svog oca, što je na nju djelovalo više nego potresno, ali se kasnije oporavila, odrasla, udala se i umrla kao mentalno zdrava osoba.

O stradanju crnogorskog junaka i patriote, komandira crnogor-ske vojske Dragiše Bojovića i njegovog brata *Mila Bojovića*, te barjaktara *Milutina Bojovića* u svojoj kući u Kutima, koju su voj-

ska, žandarmerija i bjelaška omladina zapalili, 12. januara 1920. godine pišu i crnogorski ustanici *Živko M. Nikčević, Milisav Nikčević, Radojica Nikčević, Jovan Nikolić, Đorđije Kustudić, Marko Vujović, Marko Popović i Spasoje Drašković* iz Budoša 28. marta 1920. godine, u pismu predsjedniku crnogorske izgnaničke Vlade *Jovanu S. Plamencu* u Neju na Seni kod Pariza. U tome opširnom izvještaju konstatuje se i to da su komandir *Dragiša Bojović* i njegovi srodnici, saborci herojski izginuli i u vezi s time se veli ovo: „12. januara 1920. godine Kontra komiti *krijući noćno napali su kuću kapetana Dragiše Bojovića, gdje je bio došao na večeru sa svojim bratom Milom i rođakom Milutinom Bojovićem. Tom prilikom ubili su na mrtvo kapetana Dragišu i barjaktara Milutina Bojovića, a zarobili Mila Bojovića iza žestoke odbrane koju su davali neprijatelju iz opaljene kuće*“.

U izjavi crnogorskog potporučnika *Mija Mičkovića* iz Župe Nikšićke, za čiju su tačnost kao svjedoci jemčili *M. Turčinović i D. Vuković*, se kaže i to da se u jednoj jami kod Nikšića, koja je bila pretvorena u zatvor, „*gdje je već bilo došlo prilično vode od navrnute rijeke, žena pokojnog kapetana Dragiše Bojovića, porodila je. Čak i prema njoj namijenili su svoje zvjerstvo ostavivši je tako za 15 dana u istom stanju*“. U pomenutoj izjavi *Mijo Mičković* tvrdi i ovo: „*Uvjeren sam da je u toj Komandi poznato o zvjerstvu nad pokojnim Antonijem Bojovićem. S tim Pašićevi plaćenici nijesu bili zadovoljni, nego su još i svoj metod i na njegove stare roditelje primijenili bacivši ih tako iznemogle poslije tolikog bijenja u zatvoru*“.

Pogibiju komandira *Dragiše Bojovića* navodi i crnogorski ustanik iz Župe Nikšićke *Simeun Mičković* u jednoj svojoj izjavi koju je dao predstavnicima crnogorske Vlade u egzilu.

O pogibiji komandira *Dragiše Bojovića* navodi potpukovnik *Hurkijević*, komandant II bataljona II žandarmerijske brigade u izvještaju, koji 23. I 1920. godine podnosi komandantu cjelokupne žandarmerije u Beogradu. U tome raportu stoji ovo: „*Za-*

jednička akcija protivu odmetnika vrši se dalje dobrim rezultatima. 19. januara 1920. godine, u borbi je ubijen odmetnički vođa kapetan Dragiša Bojović i još jedan odmetnik u Nikšićkoj Župi i dva odmetnika. 2 januara predali su se u Nikšićku 9 i u Čevu 8 odmetnika“. O datumu smrti Dragiše Bojovića postoje oprečni podaci. Jedni govore da se to zbilo novembra 1919. godine, dok drugi, brojniji, navode da se to dogodilo u drugoj polovini januara 1920. godine. Izgleda da je Dragiša Bojović ubijen 19. januara 1920. godine u borbi u rodnoj kući u Kutima, mada to nije moguće sasvim precizno utvrditi.

Ministarstvo vojno i mornarice 31. I 1920. godine iz Beograda dostavlja MUP-u izvještaj Vrhovne komande koji je ova podnijela komandantu II armijske oblasti a na osnovu raporta komandanta Zetske divizijske oblasti od 23. I 1919. godine. U tome aktu koje je po zapovjesti ministra vojnog podnio načelnik Opšteg vojnog odjeljenja pukovnik *Mih. M. Jovanović* veli se i ovo: „*gonjenje odmetnika se produžava. u Nikšićkom kraju. Ubijen je vođa jedne odmetničke bande, kapetan nejske Vlade, Dragiša Bojović, barjaktar Milutin Bojović a živa uhvaćena još 2 odmetnika iz njihove družine“.*

U opširnom izvještaju komandanta Zetske divizijske oblasti od 12. februara 1920. godine podnijetog komandatu II armijske oblasti, koji je ovaj podnio Ministarstvu vojnom 1. marta, govori se o akcijama gonjenja komita i rezultatima postignutim u periodu od decembra 1919. do završetka februara 1920, pa se, pored ostaloga, navodi da je u akcijama preduzetim januara 1919. godine rezultat kontra-komitskog rada bilo taj što su 4 komita ubijena „*među ovima kapetan nejske Vlade Dragiša Bojović, jedan od najčuvenijih odmetničkih vođa Nikšićkog kraja“*, veli se uz ostalo u tome aktu.

U službenom izvještaju o situaciji u Crnoj Gori ustaničkih vođa komandira *Pera Vukovića* i kapetana *Boža Bećira* od 15. marta 1920. godine upućenom komandiru *Marku Vučerakoviću*

(Medua) navode i ovo: „*Kapetana Dragišu Bojovića i barjaktara Milutina Bojovića protivnici su ubili a brata Dragišina Mila Bojovića uhvatili-pošto mu je u odbrani nestala municija- sada se nalazi u zatvoru i kako pričaju umno je poremećen*. Međutim, ta ocjena u pogledu mentalnog zdravlja Mila Bojovića nije odgovarala realnosti. On jeste bio utamničen i prolazio je strahovitu psihofizičku torturu u zatvoru, ali je ostao u čistoj svijesti i uspio je da pobjegne iz tamnice. Nešto kasnije je poginuo u oružanom obračunu sa srpskim formacijama.

U knjizi *Nekoliko stranica iz krvavog albuma Karađorđevića - Dokumenta o zločinima Srbijanaca u Crnoj Gori* (koja je objavljena u Rimu 1921. godine u izdanju Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Crne Gore i Odbora Crnogorskih izbjeglica), navodi se da se u nikšićkom zatvoru, u užasnim uslovima, tokom jula 1919. godine porodila žena Dragiša Bojovića - *Krstinja Bojović*. U navedenoj knjizi piše i ovo: „*U novembru 1919. godine komandir Dragiša Bojović, šef jednog odjeljenja ustaša, rođen u Župi (Nikšićka oblast) bio je sa rođakom barjaktarom Milutinom Bojovićem opkoljen od jednog odjeljenja srbijanskog. Ni jedan ni drugi nijesu htjeli da se predadu dok nijesu bili teško ranjeni. Oni su doveli 75-godišnjeg oca komandirovog i njegovu devetogodišnju kćer (ostali su se članovi porodice nalazili u tamnici u Nikšiću) da prisustvuju ubistvu njihovog sina, ondosno, oca. Iako su bili teško ranjeni, srbijanski vojnici su ih tukli, mučili i završili su svoj zločin bodući ih bajonetima“.*

Pogibija Dragiše Bojović bila je veliki udarac za crnogorski ustanički i komitski pokret. Dragiša Bojović je sa društvom bio opkoljen u svojoj kući, pošto su bjelaški konfidenti obavijestili organe vlasti i goneće odrede da se nalazi. Organi okupacione vlasti opkolili su kuću i pozvali Dragišu i ostale komite na predaju, ali oni su to odbili. Vlasti su zapalile kuću, a crnogorski komiti poginuli su u pokušaju da se probiju iz zapaljene i opkoljene kuće. Prema narativnim izvorima, brat Dragiše Bojovića - Milo

Bojović bio je sa njim i barjaktarom Milutinom Bojovićem kada se vodila oružana borba sa srpskom vojskom, žandarmerijom i bjelašima u njihovoj rodnoj kući u Kutima, Župa Nikšićka. Dragiša Bojović pokušao je da izvrši proboj i izvuče se iz volta kuće, dok su bacane bombe koje su eksplodirale, pogodio ga je plotun i on je pogođen pao teško ranjen na zemlju. Njegov brat Milo uspio je nekako da izađe iz kuće i krenuo prema obližnjem guvnu, ne znajući da je i ono pod opsadom napadača. Naletio je na njih i našao se u zameci, u bezizlaznom položaju. Uхватili su ga živog i vezanog sproveli u Nikšićki zatvor, iz kojega je docnije uspio pobjeći. Ponovo se odmetnuo u šumu i kao komita vratio se u Župu Nikšićku, u selo Liverovići, odakle se uputio ka rodnim Kutima. Imao je namjeru da se osveti špijunima, koji su njegovog brata i njega prokazali vojsci i bjelašima. Naišao je na jednog od njih i u međusobnom obračunu obojica su poginuli. Nakon pogibije polovinom 1920. godine, Mila Bojovića je sahranio jedan njegov rođak i njegovi roditelji tajno, po noći. Kasnije su njegovi posmrtni ostaci prenijeti u porodičnu grobnicu u Kutima i tamo sahranjeni.

Milo Bojović uspio je sa grupom crnogorskih komita da pobjegne iz zatvora u Nikšiću u noći između 10 i 11. maja 1920. godine.

Glas Crnogorca, Nej na Seni kod Pariza [broj 90 od 12. decembra / 25. decembra 1920. godine], objavio je članak pod naslovom *Za slobodu zlatnu*. U tom članku navodi se i sljedeće: „*U neravnoj borbi koju vode crnogorske patriote protivu zločinačkih srbijanskih okupatorskih vlasti u Crnoj Gori dosad je palo mnogo čestitih crnogorskih sinova, čija će imena biti duboko urezana u srcima sviju čestitih Crnogoraca, koji su ostali vjerni svojim vjekovnim tradicijama i vjerni svojoj otadžbini...*”

Poručnik Vuk Nenezić iz Lukova poginuo u julu 1919. godine u borbi na Trubjelu (Rudine).

Oficir Đuro Miković iz Dragovoljića, poginuo u planini nikšićkoj;

Pravnik Antonije Bojović, Blažo Bojović, Jakša Mašnić i Radonja Simonović – svi iz Župe.

Student Mileta Andrijević iz Martinića.

Sin kom. Marka Markovića iz Pipera – poginuli u mjesecu avgustu 1919. godine u Martiniće;

Mirko, Andrija i Neško Četkovići iz Ozrinića, poginuli oktobra 1919. godine na Krnovu.

Oficir Jovan Bulatović i Vučić Rakočević iz Rovaca, poginuli u oktobru 1919. u Rovca;

Kapetan Dragiša i barjaktar Milan Bojovići i Vaso Muškić iz Župe, poginuli januara 1920. u Rudine;

Poručnik Nikola Nikolić iz Rudina, poginuo novembra 1919. u Rudine.

Svi su oni poginuli u borbama protivu okupatorskih vlasti. Slava im“, završava svoj svojevrsni nekrolog emigrantski Glas Crnogorca.

Na spomeniku koji su Milisav i Anđe Bojović podigli svojim sinovima stoji uklesano ovo: „*Dragiša, kapetan prve klase, Antonije, pravnik, Blažo, narednik, Milo, artiljerac, poginuše od bratske ruke u revoluciji 1919-1920. godine. Milo, Blažo, Antonije i Dragiša soko sivi, ko lavovi izginuše da se s njima svi-jet divi, jer su pali za ideju da se obnovi slava stara*“.